

Враховуючи все вищезазначене, на кафедрі клінічної фармакології особливу увагу під час викладання тематичного матеріалу студентам освітньо-кваліфікаційного рівня магістр приділяється наступним цілям та завданням: вивчити теоретичні основи різних етапів розробки лікарських засобів; засвоїти порядок планування та проведення клінічних досліджень та їх проведення; ознайомитися з методологією планування та проведення кожної з чотирьох фаз клінічних досліджень та дослідження біоеквівалентності відповідно положень належної медичної практики (GCP)[5,6]; ознайомитися з структурою та змістом основних документів клінічного дослідження лікарських засобів (у тому числі поточної редакції від 28.04.2013 Закону «Про лікарські засоби»); засвоїти основи доказової медицини. Особлива увага приділяється етичним аспектам клінічних випробувань [9].

Для забезпечення високого рівня підготовки майбутніх фахівців на кафедрі використовуються сучасні інтерактивні методи викладання навчальних дисциплін: усі лекції читаються у форматі мультимедійних презентацій, під час занять здійснюється on-line доступ до інтернет-ресурсів, система поточного та підсумкового контролю знань студентів повністю автоматизована та проводиться на основі відкритого комп'ютерного тестування, функціонує спеціально обладнаний комп'ютерний клас. Студенти мають можливість користуватися бібліотекою періодичних видань, підручників та посібників, а також їх електронною базою. Бібліотечні ресурси для студентів доступні не тільки у рамках бібліотечного фонду медичного університету, а і фонду Інституту терапії на базі якого розташована кафедра. Окрім того, для опанування практичними навичками студенти приймають участь у клінічних обходах, мають можливість спілкування з лікарями, пацієнтами та середнім медичним персоналом. Оскільки Національний інститут терапії є не тільки багатопрофільною клінічною базою, але й місцем, де проходить достатня кількість клінічних випробувань різних фаз дослідження, а також різних терапевтичних напрямків, студенти мають можливість на конкретних прикладах ознайомитися з особливостями проведення клінічних випробувань. В Національному інституті терапії імені академіка Л.Т. Мאלої регулярно проводяться Дні терапевта та міждисциплінарні масштабні науково-практичні конференції з міжнародною участю, активна участь в яких надає можливість майбутнім фахівцям бути в курсі найновітніших подій у медико-фармакологічному суспільстві.

Перспективними напрямками вдосконалення викладання предмету клінічної фармакології, вважаємо необхідність впровадження єдиного Національного підручника з клінічної фармакології для усіх спеціальностей, які вивчають дану дисципліну в усіх медичних та фармацевтичних вищих навчальних закладах України. Також, створення уніфікованих методичних розробок, вказівок, завдань для самостійної роботи студентів, обов'язково затверджених МОН України, складання методичних розробок, що містять в собі завдання «Крок 2», з метою покращання знань студентів, та підвищення результатів тестування. Врахо-

вуючи сучасні нагрямки та швидкий темп розвитку наукового та медичного суспільства та розширення існуючої бази щодо лікарської бази медичних засобів, дуже важливим є необхідність розширення викладання дисципліни клінічної фармакології за рахунок введення до програми змістовного модулю, присвяченого питанням та принципам доказової медицини.

Література:

1. Вікторов О. П. Основні принципи організації клінічних випробувань лікарських засобів / О. П. Вікторов // Ліки. – 1994. – № 5–6. – С. 4–7.
2. Вікторов О. П. Сучасні підходи до вивчення та контролю побічної дії ліків / О. П. Вікторов // Ліки. – 1995. – № 6. – С. 3–10.
3. Клинические испытания лекарств / под ред. В. И. Мальцева, Т. К. Ефимцевой, Ю. Б. Белоусова, В. Н. Коваленко. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : МОРИОН, 2006. – 456 с.
4. Методические рекомендации для исследователей по проведению клинических испытаний лекарственных средств в соответствии с надлежащей клинической практикой: метод. рекомендации / А. В. Стефанов, Т. А. Бухтиарова, В.И. Мальцев [и др.]. К. : «Авиценна», 2003. – 58 с.
5. Стефанов А. В. Надлежащие клинические исследования биоэквивалентности лекарственных средств: метод. рекомендации / А. В. Стефанов, Л.И. Ковтун, В.Н. Коваленко. – К. : «Авиценна», 2003. – 39 с.
6. Настанова з клінічних досліджень. Лікарські засоби. Дослідження біодоступності та біоеквівалентності (Настанова 42-7.1:2005). – К. : Міністерство охорони здоров'я України, 2005.
7. Настанова з клінічних досліджень. Лікарські засоби. Належна клінічна практика. (Настанова СТ-Н МОЗУ 42-7.0: 2008). – К. : Міністерство охорони здоров'я України, 2009.
8. Порядок проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань. Затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 66 від 13.02.2006.
9. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ АНГЛОМОВНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ОПТИМІЗАЦІЯ У МЕДИЧНОМУ ВНЗ

Біловол О.М., Шапошнікова Ю.М., Школьник В.В., Немцова В.Д.

Щорічно зростає кількість іноземних громадян, які здобувають освіту у вищих навчальних закладах України. Протягом останніх років лише у Харківському державному медичному університеті навчаються представники з понад 30 країн Європи, Азії, Африки та Америки. Професійно-педагогічна компетентність та професійно-психологічна підготовка викладачів вузу є однією з обов'язкових складових високої якості навчання. При цьому використання англійської мови у якості головної мови викла-

дання не лише ставить професійну майстерність професорсько-викладацького складу на вищій щабель, але й вимагає від усіх учасників навчально-виховного процесу нових підходів для забезпечення різних видів педагогічної діяльності: від читання лекцій та проведення практичних і семінарських занять до звичайного щоденного спілкування.

Вища освіта, отримана в Україні, повинна бути не лише фактором реалізації соціального захисту окремих категорій населення, неспроможних отримати освіту у відомих європейських університетах внаслідок її високої вартості. Вона повинна насамперед включати в себе високу якість здобутих знань, та бути конкурентно-спроможною, порівняно з іншими вузами Європи [1]. У зв'язку з вищезазначеним, питання методики викладання різних дисциплін, зокрема, клінічної фармакології англomовним студентам є предметом постійного обговорення на методологічних нарадах завідувачів кафедр вищих медичних навчальних закладів України та конференціях різного рівня [1, 2].

Мета цього повідомлення полягає в необхідності впровадження основних інноваційних освітніх технологій, удосконалення та стандартизування головних методологічних принципів, що лежать в основі клінічного навчання студентів англomовної форми навчання з клінічної фармакології в медичному вузі.

Методологічну основу кожної дисципліни складають чітка інтеграція і диференціація процесів навчання. Клінічної фармакології, яка являє собою міждисциплінарний інтеграційний досвід багатьох галузей медичних та фармакологічних знань, і, перш за все, досвіду у індивідуалізованому застосуванні лікарських засобів, відводиться особлива роль, що зумовлює пошук інноваційних технологій, визначення перспективних напрямків активізації навчального процесу, вибір пріоритетних форм викладання [3, 4].

У кожній країні є самобутня система вищої освіти. Україна теж має свою традиційну національну систему підготовки лікарів, основану на вітчизняних принципах навчання. Вітчизняна вища школа довела свою високу ефективність у підготовці досвідчених вітчизняних фахівців, проведенні наукових досліджень та впровадженні ефективних розробок у практичну медицину.

Проте сьогодні, з урахуванням загальноосвітніх тенденцій, вона повинна розглядатися не тільки як національна система, що дає знання, але й як найважливіший конкурентоспроможний ресурс, який можна і потрібно використовувати в економічних цілях. Тому в даний час перед вищою школою України стоять завдання щодо підготовки іноземних фахівців якісно нового рівня, що вимагають пошуку принципово нових підходів у своїй діяльності.

Оптимізація викладання клінічної фармакології так само як і інших предметів неможлива без термінологічної грамотності викладача і студента, без розкриття понятійного змісту термінів, які використовуються у клінічній фармакології та фармакотерапії. Викладач вищої школи повинен володіти такими комунікативними навичками, як побудова дис-

курсу відповідно до норм літературної мови, володіння вербальними і невербальними засобами для здійснення комунікативних функцій, володіння технікою викладу текстової інформації, так само як і презентаційними навичками, особливо стосовно іноземних студентів.

Сучасна медицина має величезний арсенал нових лабораторних і технічних засобів обстеження хворого, і завдання майбутнього лікаря вмінні аналізувати весь комплекс отриманих даних і за результатами цих досліджень обґрунтувати та побудувати алгоритм лікування, тобто бути професійно компетентним. Завданням викладача є максимально зацікавити студента, навчити методам самопідготовки та самовдосконалення та максимально спростити засвоєння необхідного рівня теоретичної та практичної підготовки.

При цьому, слід враховувати, що студенти англomовної форми навчання суттєво відрізняються від вітчизняних студентів вищим рівнем ініціативності, допитливості, відкритості та незаангажованості міркувань, відвертості суджень, наявністю пропозицій та зауважень. Але в той же час працювати з даним контингентом слухачів набагато важче, тому що вони вважають себе «особливим контингентом», вимагають підвищеної уваги, здатні перебивати викладача і один одного, особливо не замислюючись, задавати різного роду питання, безпечно висловлювати різного роду незадоволення, вимагати дискусій та обговорень у «вільному стилі».

Підвищення якості викладання циклу клінічної фармакології у студентів англomовної форми навчання можливо досягти за допомогою впровадження нових форм навчання та інформаційних технологій у традиційний навчальний процес на основі «клінічного розбору хворого».

З цього огляду, використання мультимедійних систем, інтерактивних навчальних демонстраційних матеріалів, замість подачі матеріалу монотонною мовою «з листа» суттєво підвищує зацікавленість слухачів та налаштовує їх на співпрацю [4, 5].

Адаптувавши викладання завдяки застосуванню презентацій, відеофільмів, комп'ютерних навчальних та контролюючих програм можна по-новому підійти до навчального процесу та забезпечити у студентів підвищення рівня знань з клінічної фармакології, сприяти засвоєнню необхідних практичних навичок.

Незважаючи на те, що робота по складанню тестів, ситуаційних задач та створенню комп'ютерних та електронних засобів навчання та контролю рівня знань дуже трудомістка й копітка, вона має більшу ефективність: спонукає учнів до активного навчання, стимулює інтерес до досліджуваного предмета, а також дозволяє оптимізувати педагогічний процес. Використання та стандартизація галузевих комп'ютерних складових елементів для продуктивного засвоєння студентами вивченого матеріалу, що дозволить суттєво вдосконалити процес викладання та клінічної фармакології, особливо англomовним та іноземним студентам.

Література:

1. Милерян В. Е. Методические основы подготовки и проведения учебных занятий в медицинских вузах (методическое пособие) / В. Е. Милерян. – К. : «Хрещатик», 1998. – 68 с.
2. Методичні матеріали до практичних занять з клінічної фармакології для студентів медичних факультетів / за ред. проф. О.О. Сергієнка. – Львів, 1999. – 51 с.
3. Кіхтяк О. П. Особливості викладання клінічної фармакології студентам англomовної форми навчання / О. П. Кіхтяк, А. М. Урбанович // Biomedical and Biosocial Anthropology. – 2008. – № 10. – С. 293–295.
4. Хмелева А. В. Методология преподавания клинической фармакологии и фармакотерапии / А. В. Хмелева // Biomedical and Biosocial Anthropology. – 2008. – № 10. – С. 291–293.
5. Benowitz N. L. A case-oriented course in therapeutics at the university of California, San-Francisco / N. L. Benowitz // Clin. Pharmacol. – 1992. – Vol. 32. – P. 785–787.

ВИКОРИСТАННЯ INTERNET- ТА WORLD WIDE WEB (WWW)-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ТРАВМАТОЛОГІЇ ТА ОРТОПЕДІЇ

Голка Г.Г., Олійник А.О., Рябов О.В.,
Істомін Д.А., Овчаренко О.Б., Перхун М.В.

Важливим напрямком розвитку медичної освіти в Україні в сучасних умовах виступає використання в навчальному процесі новітніх інформаційних технологій та інтерактивних методів навчання. Практика доводить, що без активного використання нових технологій та методів навчання неможливо виховати лікаря-інтелегента та професіонала. Саме такий підхід до організації навчального процесу є пріоритетним на кафедрі травматології та ортопедії Харківського національного медичного університету.

Проте не всі аспекти цієї проблеми остаточно вирішені, а тому потребують подальших досліджень. Особливо актуальною є проблема використання Internet- та WWW-технологій як засобу підвищення ефективності викладання курсу ортопедії та травматології, що виступає метою нашої роботи.

В умовах інформаційного суспільства стрімкий стрибок у розвитку комп'ютерної техніки та програмного забезпечення сприяє впровадженню в навчальний процес таких нових освітніх технологій, як Internet-технологія.

Internet-технології, як підкреслюють сучасні дослідники, це новітні інформаційні технології, що ґрунтуються на використанні комп'ютерної мережі Інтернет та програмних комплексів [2].

Internet-технології ґрунтуються на використанні глобальних та локальних комп'ютерних мереж для забезпечення доступу тих, хто на-

вчається, до інформаційних освітніх ресурсів та для формування сукупності методичних, організаційних, технічних та програмних засобів реалізації та управління навчальним процесом незалежно від місця знаходження його суб'єктів.

Важливим етапом у реалізації Internet-технологій є наявність автоматизованого електронного сервера, що забезпечує можливість постійного віддаленого доступу до навчально-методичних матеріалів, отримання поточної інформації щодо процесу навчання (off-line), спілкування студентів з викладачами-консультантами тощо [2].

Динаміка розвитку та розповсюдження Internet стала більш зручною після появи спеціальної World Wide Web (WWW) технології, яка є найбільш сучасним засобом передачі гіпертекстових матеріалів [1].

Сьогодні, у добу справжньої інформаційної революції, Internet і WWW-технології все більше та більше проникають у різні сфери людської діяльності, у тому числі й у сферу освіти. Ці сучасні технології набули останнім часом все більш широкого та активного застосування в медичних університетах.

Кожний викладач та студент медичного університету може самостійно, без сторонньої допомоги та без втручання представників бібліотеки підібрати собі той підручник або тестовий матеріал, яким необхідно було б користуватись для підготовки до практичних занять або лекцій, особливо коли викладач затримався в операційній та коли студент повинен підготуватися до практичного заняття після четвертої пари.

Не завжди студенту достатньо часу для відвідування читального залу та слід зазначити, що деякі кафедри розташовані на значній відстані від головного корпусу, де розташована бібліотека та читальні зали.

Варто зазначити, що ці інновації є не просто прикрасою вітрин, не звичайні косметичні доповнення до програм курсів травматології та ортопедії, що читаються студентам. Ці сучасні технології мають чітко виражені педагогічні цілі: надати студентам можливість отримувати знання, досвід на навички одночасно із опануванням та засвоєнням матеріалів курсу, сприяють підвищенню ефективності навчального процесу.

Інакше кажучи, вони повинні бути орієнтовані на підготовку творчої особистості лікаря, на розвиток його здібностей та навичок, таких як уміння спостерігати та ідентифікувати проблеми, розробляти та оцінювати можливі варіанти їх вирішення, прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику, мотивації спілкування тощо.

Зараз ми можемо спостерігати за революцією в інформаційному просторі, особливо, якщо центром цього простору є всесвітня павутинна, що має назву Internet та завдяки чому викладач, студент та інші користувачі цього простору більш глибоко занурюються в різні ділянки людської діяльності, не оминаючи освітню сферу, від якої повною мірою залежить якість подальшої підготовки та викладання матеріалу та особливо такої інформаційно та практично насиченої дисципліни, як травматологія та ортопедія.

При підготовці до практичних занять студент повинен постійно поповнювати свої знання, приділяти увагу анатомії людини, критеріям